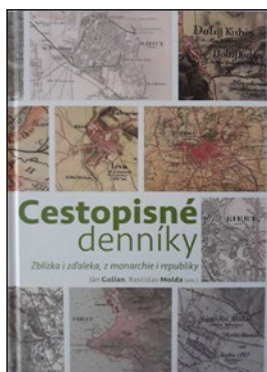

***Cestopisné denníky. Zblízka i zďaleka, z monarchie i republiky.* Eds. Ján Golian, Rastislav Molda. Banská Bystrica : Society for Human Studies, 2018. 286 s. ISBN 978-80-972913-1-0.**

Počas druhej polovice 19. a na začiatku 20. storočia sa cestovanie, ale aj poznávanie neznámych krajín, prírody a rôznych národov, stalo vo všeobecnosti dostupnejším a súčasne veľmi módnym fenoménom. Samozrejme nie každý spomedzi obyvateľov dnešného Slovenska si mohol dovoliť vydať sa na dlhšiu a stále do istej miery riskantnú cestu za poznaním i zážitkami. I preto si stále väčšiu popularitu získavali kratšie texty či celé publikácie, opisujúce cesty jednotlivcov i celých skupín. Takýmto spôsobom sa s blízkymi i exotickými krajinami, prípadne rôznymi zaujímavosťami mohli oboznámiť aj ľudia, ktorí sa z rôznych, najmä materiálnych dôvodov nemohli sami vydať na cesty. Tieto záznamy sa vďaka tomu často stávali súčasťou

novín a časopisov. Tak si nachádzali čitateľov nielen medzi odborníkmi, ale i v radoch širokej verejnosti.

Editori publikácie *Cestopisné denníky. Zblízka i zďaleka, z monarchie i republiky*, vybrali celkovo dvanásť zaujímavých cestopisov rôzneho rozsahu, ktoré naznačujú, kam všade sa dostali obchodníci, remeselníci i predstavitelia slovenskej inteligencie. Niektorí z osobného záujmu, iní cestujúc za prácou či hľadajúc nové možnosti uplatnenia prešli viaceré štáty západnej Európy, americký kontinent, cárske Rusko i krajiny patriace k Orientu. Popri tom editori zaradili aj cestopisné črty z ciest po Uhorsku či priamo územia dnešného Slovenska. Rozsah, obsahová stránka i cel-

ková úroveň jednotlivých textov je rôzna. Celkom prirodzene sa odvíja najmä od získaného vzdelania a skúseností jednotlivých autorov. Táto skutočnosť sa odráža aj na množstve a aktuálnosti čitateľom ponúkaných nových informácií. O to viac, že celkom prirodzene každý z autorov zaznamenal predovšetkým to, čo ho na cestách najviac zaujalo. Nie je pritom podstatné, že vo výbere sa okrem známych osobností, ktoré sa celkovo prezentujú publikačnými aktivitami i verejnými vystúpeniami (S. H. Vajanský, J. L. Holuby či K. A. Medvecký), objavujú i prakticky neznáme mená (D. Šuštek, J. Kožuch, L. M. Čepka). Čitateľovi sa v tomto smere pomáhajú zorientovať krátke životopisné črty, ktoré editori umiestnili pred každý z cestopisov. Každý zo zaradených textov je tak svojím spôsobom jedinečným prameňom nielen o navštívených lokalitách, ale aj o rôznych zaujímavostiach a živote tamojších ľudí.

Cestopisy sa vo všeobecnosti písali tak, aby boli prístupné čo najväčšiemu počtu čitateľov a najširším vrstvám. Tak mohli plniť okrem poskytovania zábavy aj ďalšiu dôležitú vzdelávaciu funkciu. Najmä v slovenskom malomestskom a vidieckom prostredí mala táto úloha v sledovanom období svoje dôležité miesto. Odráža sa to aj vo viacerých editormi vybraných textoch, ktorých autori sa na jednej strane usilovali poskytovať užitočné informácie, na druhej strane tiež čitateľov varovať pred prípadnými problémami, alebo odhovárať napríklad od nedostatočne uváženeho vystahovalectva. Tomu sa venoval i M. Filo v cestopise *Z Aschabadu do Odesy*, keď okrem iného uvádza: „... nič niet v svete horšieho a ťažšieho nad podobný sťahovavý život. Utratíš drahú vlasť, drahú rodinu, vzácnu spoločnosť. Prestaneš hľadiť na svoje milé okolie, na svojich priateľov a oči tvoje budú sa drieť tŕním a šípov z cudziny.“ (s. 282) Snaha poradiť a priblížiť zaujímavé momenty sa prejavuje v každom z vybraných cestopisov. Ako napríklad uvádza K. A. Medvecký v texte *Moja cesta do Francie a Anglie*: „Predávanie opojných nápojov je v Londýne veľmi obmedzené, takže horúčavou vysmädnutý cestovateľ môže pol dňa blúdiť, kým sa môže niekde osviežiť pohárikom teplého piva. Angličania totiž nechladia svoje nápoje ako my. Ani jedenie nedostatť tam kdekoľvek a kedykoľvek.“ (s. 115) Zo zaujímavostí, ale i ťažkostí, ktoré J. Kožuch zažil, poukázal v článku *Z Terstu do Egypta* napríklad na svoje problémy na hraniciach: „Aby sme si usporili omrzlé a zdĺhavé premývanie svojej batožiny v donaua, t. j. colnici, podstrčili sme tiež niekoľko žltákov colným úradníkom a len potom mohli sme slobodne na voze do vnútorného mesta sa pobrať.“ (s. 202)

Vzhľadom na dobovú terminológiu, ktorú editori pri jednotlivých príspevkoch ponechali, ale tiež pre ľahšiu orientáciu čitateľov, je treba pozitívne hodnotiť vysvetlivky vo forme poznámok pod čiarou. Na druhej strane v niektorých prípadoch text

v dobovom jazyku pôsobí trochu ťažkopádne a pre súčasného konzumenta stráca na pútavosti. I napriek tomu však edícia vybraných slovenských cestopisov z druhej polovice 19. a začiatku 20. storočia pripravená dvojicou editorov, predstavuje zaujímavý a stále cenný prameň pre poznanie nielen našej minulosti.

Patrik Derfiňák